

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Nederland als narcostaat? (Redactioneel)

Crijns, J.H.; Meij, P.P.J. van der

Citation

Crijns, J. H., & Meij, P. P. J. van der. (2019). Nederland als narcostaat? (Redactioneel). *Strafblad*, 17(5), 4-6. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/83002>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/83002>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

41. Nederland als narcostaat?

PROF. MR. J.H. CRIJNS EN MR. DR. P.P.J. VAN DER MEIJ

Is Nederland verworden tot een narcostaat? Het eenvoudige antwoord op die vraag is natuurlijk dat dit afhangt van welke kenmerken men een dergelijke staat toedicht. Wie drugsoorlogen van Mexicaanse proporties op het netvlies heeft, zal zeker kunnen vaststellen dat de Nederlandse situatie daar ver van verwijderd is. Tegelijkertijd kunnen we constateren dat ook in Nederland drugscriminaliteit al jaren een hardnekkig probleem is en dat de bestrijding daarvan de politiek en de strafrechtspleging voortdurend voor complexe vragen stelt, terwijl eclatante successen in termen van het substantieel terugdringen van de omvang van de problematiek uitblijven. In die zin kan de simpele maar indringende vraag of Nederland in de loop der jaren is verworden tot een narcostaat gemakkelijk verzanden in een tamelijk vruchteloze semantische discussie over de vraag welke kenmerken van een narcostaat Nederland al dan niet heeft en hoe Nederland er in dat opzicht in internationaal vergelijkend perspectief voor staat. Het mag duidelijk zijn dat het op deze wijze voeren van de discussie weinig recht doet aan de complexiteit van de problematiek en oplossingen in ieder geval niet snel dichterbij brengt. En zeker na de recente gewelddadige dood van strafrechtadvocaat Derk Wiersum die de strafrechtspraktijk op zijn grondvesten deed schudden, hebben bestuurders, politici en allen die werkzaam zijn in de strafrechtspleging en de strafrechtswetenschap de dure morele plicht tot het stellen van de juiste vragen en het aandragen van verstandige oplossingen. Want wat de precieze achtergronden en toedracht van de gewelddadige dood van Derk Wiersum ook zullen blijken te zijn, het mag duidelijk zijn dat de strijd tegen de (georganiseerde) drugscriminaliteit sinds deze schokkende gebeurtenis een nieuwe fase is ingegaan, al was het alleen al vanwege het feit dat – wrang, maar waar – de drugsproblematiek sindsdien weer in volle omvang op de politieke agenda staat. Meer dan ooit dringt zich dan ook de vraag op: hoe verder met de drugsproblematiek en de bestrijding daarvan?

In deze discussie zijn grofweg twee fundamenteel verschillende stromingen te ontwaren, met elk weer vele vertakkingen: onverdroten doorgaan op de ingeslagen weg van repressief optreden tegen drugscriminaliteit versus legalisering van de productie van en handel in verdovende middelen om zodoende de georganiseerde drugscriminaliteit de wind voor een belangrijk deel uit de zeilen te nemen. Het

kabinet heeft tot op heden vooral de eerstgenoemde weg van repressie bewandeld, waarbij de dood van Derk Wiersum de directe aanleiding vormde voor de aankondiging dat dit repressieve optreden de komende jaren verder zal worden geïntensiveerd.¹ Tegelijkertijd zet het kabinet ook op het tweede spoor enkele voorzichtige stappen met de op dit moment in ontwikkeling zijnde experimenten met gereguleerde wietteelt.² Voor verregaande legalisering van productie van en handel in verdovende middelen lijkt vooralsnog echter onvoldoende politieke steun te bestaan. Ook de komende jaren zal de aandacht dus vermoedelijk hoofdzakelijk uitgaan naar de vraag hoe de bestrijding van (georganiseerde) drugscriminaliteit – binnen de beperkte voorhanden capaciteit – zodanig kan worden ingericht dat zij maximaal effectief sorteert. Dit is deels een kwestie van financiële middelen, deels van organisatie en deels van wettelijk instrumentarium. Op al deze borden wordt volop geschaakt. Zo heeft het kabinet al bij aanvang van deze regeerperiode ter bestrijding van de zogenoemde ondermijnende criminaliteit een zogenoemd ondermijningsfonds van 100 miljoen euro in het leven geroepen.³ En in reactie op de dood van Derk Wiersum kondigde minister Grapperhaus ‘een geavanceerd landelijk, flexibel, multidisciplinair interventieteam’ aan dat zich specifiek moet gaan bezighouden met de bestrijding van georganiseerde drugscriminaliteit.⁴ Met betrekking tot wettelijke bevoegdheden en instrumentarium springen met name de verschillende maatregelen in het Conceptwetsvoorstel versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit in het oog, waaronder invoering van een strafverhogingsgrond voor bedreiging van burgemeesters en andere bestuurders en het invoeren van een zelfstandige strafbaarstelling van het importeren, exporteren en voorhanden hebben van (op zichzelf legale) stoffen die worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van harddrugs (zogenoemde precursoren). Tevens bevat het conceptwetsvoorstel een voorgenomen strafbaarstelling van het wederrechtelijk verblijf ‘op een in een haven of luchthaven gelegen besloten plaats voor distributie, opslag

1 Zie onder meer *Kamerstukken II 2019/20, 29911*, nr. 254.

2 Zie het Wetsvoorstel experiment gesloten coffeeshopketen (*Kamerstukken 2019/20 34997*), thans aanhangig bij de Eerste Kamer.

3 Zie het regeerakkoord van het kabinet Rutte-III ‘Vertrouwen in de toekomst’, 10 oktober 2017.

4 Zie de nota Contouren offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit, bijlage bij *Kamerstukken II 2019/20, 29911*, nr. 254.

of overslag van goederen of voorwerpen' en de mogelijkheid tot kostenveroordeling in geval van vernietiging van drugsafval.⁵

Naast deze nieuwe initiatieven blijft ook het bestaande wettelijk instrumentarium bij de bestrijding van georganiseerde drugscriminaliteit voor voldoende voer voor discussie te zorgen. Zo is het instrument van de kroongetuige (nog) nadrukkelijk(er) in de wind komen te staan na de moorden op de broer en de advocaat van kroongetuige Nabil B. Ook richt de aandacht zich sindsdien expliciet op het daarmee nauw verbonden vraagstuk van de bescherming van getuigen en hun omgeving, waarbij zich de indringende vraag opdringt of de overheid in de harde strijd tegen de georganiseerde criminaliteit nog wel gebruik zou mogen maken van (kroon)getuigen wanneer zij niet in staat blijkt te zijn hun veiligheid en die van hun omgeving afdoende te waarborgen.⁶ Als blijk van het feit dat ook hij de evidente noodzaak van het waarborgen van de veiligheid van alle procesdeelnemers onderkent, heeft minister Grapperhaus vrijwel direct na de moord op Derk Wiersum de beveiliging en bewaking van procesdeelnemers onder regie gebracht van de NCTV.⁷

De toekomst zal moeten uitwijzen in hoeverre de in het voorgaande aangestipte maatregelen het gewenste effect zullen sorteren, in die zin dat de bestrijding van georganiseerde criminaliteit effectiever en veiliger kan worden gevoerd dan tot op heden het geval is geweest. Veel zal daarbij afhangen van de praktische uitvoering, maar zeker ook van de ontwikkelingen binnen de kringen van de georganiseerde drugscriminaliteit zelf. Maar ook over de tot op heden getroffen en de nog te treffen maatregelen is het laatste woord nog lang niet gezegd.⁸ Voor het opmaken van de balans waar Nederland in de strijd tegen de georganiseerde drugscriminaliteit staat, is het daarom nog te vroeg. Dat de Nederlandse rechtsstaat met de dood van Derk Wiersum in vele opzichten een uiterst gevoelig verlies heeft geleden, mag duidelijk zijn. Of met voornoemde maatregelen al een begin van een antwoord is gevonden, zal moeten blijken. In zijn recente redactioneel in het *Nederlands Juristenblad* laat Buruma in dit opzicht een voorzichtig optimistisch geluid horen, waar hij betoogt dat – ondanks de recente vreselijke gebeurtenissen – de veerkracht van de rechtsstaat niet moet worden onderschat en 'dat politici en bestuurders de veerkracht en de kalmte moeten opbrengen om het vertrouwen in de effectiviteit van het justitiële zwaard bij de bestrij-

ding van de georganiseerde misdaad niet te verliezen'.⁹ We onderschrijven deze hoopgevende boodschap graag. Wel voegen wij daaraan toe dat het nog heel wat financiële middelen, inzet, uithoudingsvermogen en denkkraft van bestuurders, politiek, strafrechtspleging en wetenschap zal vergen voordat de situatie daadwerkelijk ten goede zal keren en de vraag of Nederland tot een narcostaat dreigt te verworden, kan worden beantwoord met een overtuigend 'nee'.

Toen de redactie van *Strafblad* dit themanummer in de steigers zette, kon nog niemand bevroeden dat bij het verschijnen van dit nummer de vraag naar de toekomst van de bestrijding van de georganiseerde drugsproblematiek actueler en urgenter zou zijn dan ooit. Hoewel in dit nummer wel degelijk ook aandacht wordt besteed aan de actualiteit (zie onder meer de opinies van *Fijnaut* en *Haverkate*), wordt in dit nummer de drugsproblematiek vanuit een breder perspectief benaderd dan enkel vanuit de vraag hoe een vuist kan worden gemaakt tegen de georganiseerde drugscriminaliteit.

Zo richt de bijdrage van *Peters* zich op de actuele vraag of langlopende strafprocessen tegen verdachten van ondermijnende criminaliteit wellicht op efficiëntere en effectievere wijze kunnen worden afgedaan door daarbij gebruik te maken van zogenoemde vonnis- en procesafspraken. Zij bespreekt deze vraag aan de hand van de recente vonnissen van de Rechtbank Overijssel in de Cymbal-zaak, waarin de rechter een procesafpraak tussen het Openbaar Ministerie en de verdachten resoluut naar de prullenbak verwees.

Smeets & Vis bespreken in hun bijdrage het verleden en de toekomst van het ooit befaamde Nederlandse gedoogbeleid ten aanzien van softdrugs, waarbij zij zich concentreren op de (hypocrisie van de) zogeheten achterdeurproblematiek. In dit verband staan zij ook stil bij het in het voorgaande al aangestipte Wetsvoorstel experiment gesloten coffeeshopketen.

De breedheid van de problematiek wordt voorts goed geïllustreerd door de bijdrage van *Oerlemans & Wegberg* die ingaan op de opsporing en bestrijding van online drugsmarkten. Dat vrijwel elke vorm van criminaliteit inmiddels ook zijn weg naar de digitale wereld heeft gevonden, is inmiddels bekend. Toch lijken we voortdurend geneigd te zijn onze aandacht vooral te richten op wat er fysiek om ons heen gebeurt. Ten onrechte, zo laat de bijdrage van *Oerlemans & Wegberg* zien: nu de omvang van de online handel in verdovende middelen gestaag toeneemt, wordt het des te belangrijker goed na te denken over de juridische haken en ogen van de opsporing van online drugsmarkten.

In de laatste themabijdrage stelt *Wahedi* de religieuze dimensie van het drugsvraagstuk aan de orde, welke is gele-

5 Zie <https://www.internetconsultatie.nl/strafrechtelijkeaanpakondermijning>.

6 Zie hierover onder meer J.H. Crijns, M.J. Dubelaar en K.M. Pitcher, 'Overgeleverd aan de wolven? De toekomst van de kroongetuige in het Nederlands strafproces', *NJB* 2018/1099.

7 Zie *Kamerstukken II* 2019/20, 29279, nr. 536 en *Kamerstukken II* 2019/20, 29279, nr. 542.

8 In voornoemde nota *Contouren offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit* kondigde de minister aan in het voorjaar 2020 met verder uitgewerkte plannen te komen. Zie *Kamerstukken II* 2019/20, 29911, nr. 254.

9 Zie Y. Buruma, 'Ondermijning en veerkracht van de rechtsstaat', *NJB* 2019/2264.

gen in het gebruik van verdovende middelen voor sacrale doeleinden. Meer specifiek gaat het dan om de strafwaardigheid van het gebruik van ayahasca-thee door leden van de Santo Daime kerk mede in het licht van het recht op vrijheid van godsdienst, een kwestie waarover ook de Hoge Raad zich recent nog uitsprak.¹⁰

Het nummer wordt afgesloten door *Van Toor* met een DNA-bijdrage over de inmiddels veelbesproken Mr. Big-methode. In het bijzonder stelt hij de vraag aan de orde hoe de Mr. Big-methode – die zich met behulp van misleiding richt op het verkrijgen van een bekende verklaring van de verdachte – zich verhoudt tot het bewijsminimum van art. 341 lid 4 Sv.

Over de auteurs

Prof. mr. J.H. Crijns

is lid van de redactie van *Strafblad* en hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit Leiden.

Mr. dr. P.P.J. van der Meij

is strafrechtadvocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten te Amsterdam, research fellow bij het Instituut voor Strafrecht & Criminologie van de Universiteit Leiden en redactielid van *Strafblad*.

¹⁰ Zie HR 1 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1456.